

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΒΑΣΣΑΝΗΣ

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΒΑΣΣΑΝΗΣ

ΥΠΤΥΧΗΣ ἡ Ἑλλὰς μὴ ἀμοιροῦσα μεγαθύμων καὶ φιλοπατρίδων ἀνδρῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ὁποίων ὑπῆρξε πάντοτε ἀναποσπάστως προσκεκολλημένον τὸ ὄνομα τῆς φιλότατης πατρίδος, ἥς ὑπῆρξαν ἐν ὥραις πατριωτικωτάτων πόθων καὶ ἐν οἰαδήποτε στιγμῇ, ἐργάζεται τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς εὐημερίας καὶ δόξης. Σπάνια εἶναι ἐν τῇ Ἱστορίᾳ πολλῶν ἄλλων χωρῶν τὰ ὑποδείγματα τῆς γενναιοδωρίας, ἐθελουσίας καὶ φιλογενείας, ἅτινα κλεῖττοι τὸ ἀληθῶς πλουσιώτατον κατὰ τε ποσὸν καὶ ποιὸν πολυάνδριον τῶν φιλογενεστάτων τέκνων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τί εἶναι ἡ Ἑλλὰς σήμερον, ἄνευ τοῦ μεγάλου αὐτῆς παρελθόντος, τῆς ἐνδόξου ἱστορίας της, ἣτις παρесеκέασεν αὐτῇ πᾶν ὅτι ὑπάρχει καὶ ζῇ τώρα; Καὶ τί θὰ ἦτο ἡ Ἑλλὰς τῶν ἀπογόνων, πατέρων ἐπὶ εὐσεβείᾳ, μεγαλοψυχίᾳ, ἐνθέῳ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπῃ, ἡρωϊσμῷ καὶ θυσίαις διαλαμπάντων, ἐὰν ἐξέλιπον ὅλως τῆς ἀρετῆς τῶν μεγάλων ἐκείνων Ἀνδρῶν οἱ κληρονόμοι; Ἐὰν ὁ ἐργαζόμενος καὶ ἡ κατὰπτωσις περιτριγυρίζει ἡμᾶς πανταχόθεν, ἐὰν πολιτεία καὶ κοινωνία τὴν παρανομίαν τρέφουσι καὶ τὸ ἔγκλημα γεννῶσιν, ἐὰν πρὸς τὰ ὕψιστα ἀγαθὰ ὁ ζῆλος ἐσβέσθῃ καὶ τὸ ἰδεῶδες κατεγελάσθῃ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἠθικῆς σηπεδόνος ἀμόλυντος εὐτυχῶς ἔμεινεν ἡ βαθυτάτη πίστις καὶ ἡ ἀφελὴς ἀρετὴ τοῦ λησμονημένου, τοῦ μακρὰν ἀφ' ἡμῶν ζώντος Λαοῦ. Καὶ ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀναβλαστάνουσιν ἀόρατοι πολλάκις, οἱ ἀφανεῖς, οἱ ἄγνωστοι, ἡ ἐλπίς τοῦ μέλλοντος τοῦ ἔθνους, καὶ ἐκ τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ γεννῶνται ἔτι οἱ ἄνδρες, οἵτινες παραλαβόντες ἐν τῇ γεννήσει ἔτι εἰς τὴν δικαίαν ψυχὴν των τὸ ἀπόκρυφον ἐκεῖνο τῆς πατρὸς πίστεως καὶ ἀρετῆς, διατηροῦσι ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τὸ τιμαλφὲς αὐτῆς κειμήλιον.

Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὸ μέγα ὄνομά των. Τὰ περιφανῆ διδάγματα τῶν εὐεργεσιῶν αὐτῶν, ἅτινα πλειστάκις κατέδειξαν, ὅτι τῆς μυθολογούμενης φιλογενείας τῶν Ἑλλήνων ὑπάρχουσι παραδείγματα συνεννοῦντα μοναδικὴν ἐλευθεριότητα μεθ' ὑψίστης μετριοφροσύνης, ἐμαρτύρησαν συγχρόνως, ὅτι ὅχι ἀπλῇ φιλοδοξίᾳ ἢ ματαιότης εἶναι τὸ ἐλατήριο τῆς γενναιοδωρίας τῶν μεγίστων τῆς Πατρίδος εὐεργετῶν, ἀλλ' ἄγιος ζῆλος καὶ ἀστείρευτος στοργὴ καὶ θερμότητος ἐνθουσιασμός ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀρεταὶ καὶ ιδιότητες, αἵτινες διὰ τοὺς νεωτέρους ἡμᾶς,

τοὺς γενικῶς σχεδὸν ὑπὸ τοῦ σάρακος τῆς ἀπογοητεύσεως, παρακαί-
 ρως καὶ ἀδίκως κατελιγμένους, εἶναι τι ὑπεράνθρωπον καὶ ἀνέφι-
 κτον, εἶναι φυτὸν ὄντως ἐξωτικὸν ἐν τῷ πλήρει ἀκανθῶν καὶ τρι-
 βόλων λειμῶνι τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ἐν τῇ αὐχηρᾷ ἐποχῇ τοῦ
 ὕλισμοῦ, ὅστις κινδυνεύει νὰ καταπνίξῃ σήμερον τὸ γόητρον τοῦ πα-
 ρελθόντος, ἡ ὑπαρξίς τῶν μεγάλων εὐεργετῶν, διασκορπίζει τὴν μό-
 νην ἀληθῆ παρηγορίαν καὶ κρατύνει ἀκόμη ἐν ἐλπίσι τὸ φρόνημα, ὅτι
 τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, θὰ ἦνε πάντοτε ἐνδοξον, ἐνὸς εἰς τοὺς
 κόλπους του ἐγκλείει ἐνδόξους εὐεργέτας, καὶ ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ
 ἀναδεικνύει κραταιοὺς ἀρωγούς καὶ ὑποστηρικτὰς τῶν βημάτων του.

*
* *

Εἰς τὴν τετιμημένην αὐτὴν χορείαν τῶν μεγάλων καὶ ἐθνικῶν εὐεργ-
 γετῶν, πρὸς τὸ ὄνομα τῶν ὁποίων πάντοτε θὰ προσφέρῃ ὁ Ἑλληνι-
 σμὸς ἅπας τῆς βαθυτάτης τιμῆς καὶ λατρείας αὐτοῦ τὸ θυμίαμα, εἰς
 τὴν περιλαμπῇ πλειάδα τῶν εὐκλεῶν τῆς ἀληθοῦς φιλοπατρίας καὶ
 τῆς ἀληθοῦς φιλανθρωπίας Ἀνδρῶν, οἵτινες ἀπαρτίζουν τὴν χρυ-
 σὴν καὶ διὰ πάντων τῶν αἰώνων τῆς Ἑθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας διήκου-
 σαν διηνεκὴ ἄλυσιν τῶν μεγάλων πολιτῶν, τὸ ὄνομα τοῦ ΠΑΝΤΑΖΗ
 ΒΑΣΣΑΝΗ κατέλαβε περίβλεπτον θέσιν, καὶ κατέκτησεν ἐπιζήλους
 τίτλους Ἑθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

Ὁ ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΒΑΣΣΑΝΗΣ ἐγεννήθη ἐν Πορταριᾷ τῆς ἐπαρ-
 χίας Βόλου κατὰ τὸ 1830, ὁπόθεν μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς αὐ-
 τοῦ ἀπῆλθε δεκαπενταετὴς τὴν ἡλικίαν καὶ μετέβη εἰς Σμύρνην παρὰ
 τῷ ὁμομητρίῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ κ. Κασσαβέτῃ, παρὰ τῷ ὁποίῳ παρέμει-
 νεν ἐργαζόμενος ἐπὶ τρία δλόκληρα ἔτη. Ἐχων ὡς ἐφόδιον βίον ἄμεμ-
 πτον, ἀκεραιότητα χαρακτῆρος καὶ θέλησιν ἀκαταγώνιστον, ἀνεχώρη-
 σεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῷ 1850, ἐπὶ μίαν δὲ δεκαετίαν δλόκληρον
 ἐργασθεὶς παρὰ τῷ αὐτόθι μεγάλῳ ἐμπορικῷ οἴκῳ «Κασσαβέτῃ», κα-
 τέφυγεν εἰς Τάνταν, εἰς ἣν καὶ παρέμεινε ἐμπορευόμενος ἐπὶ τρια-
 κονταετίαν, δίχως οὐδ' ἐπὶ στιγμήν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀραπητὴν εἰς
 αὐτὸν πόλιν ταύτην, ἐν ἣ καὶ παρέδωκε τὴν ὑστάτην πνοήν του εὐ-
 λογούμενος ὑπὸ τῆς αὐτόθι Ἑλληνικῆς Κοινότητος τὸν Ἰανουάριον
 μῆνα τοῦ 1892. Εἰς τὰς ξηρὰς γραμμὰς ταύτας εἰκονίζεται καὶ ὁλος
 ὁ βίος τοῦ Ἑθνικοῦ Εὐεργέτου. Ἡ ἄλλη ζωὴ του δεικνύει τὴν μεγά-
 λην καρδίαν του. Ἐξῆσεν εὐεργετῶν καὶ ἀπέθανε κληροδοτῶν τὰ ²/₃
 ἐκ τῆς περιουσίας του, ἀνερχομένης εἰς 6 ἑκατομμύρια εἰς τὸν Ἑθνι-
 κὸν στόλον τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Διὰ τίνων λέξεων ἀρμονίας καὶ ἀβρότητος μεστῶν, διὰ τίνων εἰ-
 κόνων εὐλαβῶν ἅμα καὶ εὐανθῶν, διὰ τίνος εὐλάλου εὐφημισμού,
 ἀπαλωτέρου τῆς αὔρας καὶ ἀρωματικωτέρου τῶν ἰων, δύναται νὰ χρω-
 ματισθῇ ἡ στοργὴ αὕτη τοῦ Π. Βασσάνη πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἑλ-
 ληνικοῦ Ἔθνους, τὸ μέγα αὐτοῦ ὄνειρον τοῦτο, ὅπερ δεικνύει ἀκόμη
 ἡμῖν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶναι μήτηρ ἐρημος εὐλογημένων τέκνων, ὅπερ
 ὑπομιμνήσκει παρελθόντας χρόνους εὐκλείας, καιροὺς ἡρώων ὑπὲρ

Πατρίδος ἀφοσιώσεων ; Τοιαῦται ἀρωγαί, παρὰ τὰς ἄλλας ἀληθινὰς καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Εὐαγγελίου εὐεργεσίας, ἐπιδαψιλεύουσαι εἰς τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας τὰ νεῦρα τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας, παρέχουσιν εἰς ἓν Ἔθνος τὰς γλυκυτάτας τῶν ἀπολαύσεων, ἀποτελοῦσαι ἰσχυρὰς ἐκλάμψεις μεγάλου πατριωτισμοῦ.

ΕΙΣ ΜΕΓΑΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ! Ὁ τίτλος οὗτος ζωγραφίζει πανηγυρικώτερον πάσης ἄλλης λέξεως τὴν ὅλην ζωὴν τοῦ **ΠΑΝΤΑΖΗ ΒΑΣΣΑΝΗ**. Ἀνθρώπος χριστιανός, ἐλεήμων, φιλογενής, ταπεινός, μετριόφρων, ἀσκῶν τὴν ἀρετὴν ὡς καθήκον καὶ τὸ λάτρε βιώσας ἀνυψώσας εἰς κανόνα ἀπαράβατον. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἠκολούθει τὰ βήματά του ἢ παρουσία του προοιωνίζεν εὐεργεσίας· εὐλογῶν ἐπληροῦτο τὸ ὄνομά του. Ἐθνικός Εὐεργέτης ὁ εἰλικρινὴς πατριώτης, καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Τὸν πλοῦτον τὸν ὁποῖον ἀπέκτησε διὰ μακρᾶς χρηστῆς ἐργασίας καὶ δι' ἀγρύτου ἐπιμονῆς, ἀπέκτησεν αὐτὸν πρὸς ἐκπλήρωσιν εὐγενεστάτου ἰδεώδους, τὸν πλοῦτόν του ἐχορησιμοποιεῖ ἀφειδῶς πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ πλησίου, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ Γένους. Οὐδὲν παρῆλθεν ἢ γενναῖα καρδιά τοῦ Πανταζῆ Βασσάνη, ἐν ᾗ ἡ εὐεργετικὴ χεὶρ τοῦ ἀφθόνης διέθετε τὰ χορηγήματά της εἰς ἱδρυσιν Ἑλληνικῶν Σχολῶν, εἰς ἐνίσχυσιν φιλοπαιδικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων, ἐρχομένη χορηγὸς πάσης χρείας, πάσης ἀνάγκης ἀντιλήπτωρ. Ἐν τῇ ζωῇ δὲν ἔπαιε παρέχων πάντοτε γενναῖα δείγματα τῆς ἀνεξάντλητου φιλοπατρίας του, πανταχοῦ δ' ὅπου ἡ τῶν Ἑλλήνων φιλομουσία προσέειπεν εἰς τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν στενότητα τῶν πόρων, ἔτεινε προθύμως τὴν μεγάλω δαυρον αὐτοῦ χεῖρα καὶ ἔσπειρε φιλοτίμους τοὺς ἐξαισίους αὐτοῦ θησαυρούς. Ἐνθα ἐτελείτο πρόοδος καὶ ὑπῆρχεν ἐγγύησις ἐντίμου χρήσεως τῶν δαπανημάτων, ὁ εὐεργετικώτατος Π. Βασσάνης προσήρχετο προστάτης καὶ σωτῆρ, ὡς εὐγενὲς ὄργανον ὑψηλῆς προνοίας καὶ ἀντιλήψεως. Ἐθνικός Εὐεργέτης ὑπῆρξεν ὁ Π. Βασσάνης, ὅσον δὲν εἶναι οἱ τὸν ἄγιον αὐτὸν τίτλον θηρεύοντες, διὰ φαρισαϊκῆς μᾶλλον ἐπιδείξεως ἢ διὰ πραγματικῆς τιнос θυσίας, προερχομένης ἐκ καρδίας μεγάλης καὶ ἀγνῆς, ὡς ἡ τοῦ εὐλογημένου Ἀνδρὸς τούτου.

Ἡ «Ποικίλη Στοὰ» τιμῶσα καὶ γεραίρουσα τὴν ὑπέροχον φιλοπατρίαν τοῦ **ΠΑΝΤΑΖΗ ΒΑΣΣΑΝΗ**, τοῦ ἀγνώστου ἴσως εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δημόσιον μεγάλου καὶ ἐθνικοῦ εὐεργέτου, στολίζει τὰς σελίδας της διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς εἰκόνος καὶ τῆς βιογραφίας τοῦ Ἀνδρὸς, ὅστις ἀνεφάνη ἀληθὴς καὶ ὁ τελευταῖος ἴσως ἀντιπρόσωπος τῶν πρώτων μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ Ἑθνους, ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῶν πρώτων Ἑθνικῶν χορηγῶν, μία ἐκ τῶν ἡσυχῶν καὶ θετικῶν φύσεων, αἵτινες εἶναι ἀπαραίτητον ὑπέρεισμα τῶν νέων θεσμῶν καὶ ἐμφαντάσεων πατριωτῶν, ὧν τὰς καρδίας ἡ οἰστρογηλατοῦσα αὐτὰς ἀγνοιάτῃ φιλοπατρία, οὐδέποτε ἀφῆκε νὰ λησμονήσῃσι τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Τὸ ὄνομά του θὰ εὐλογῇ πᾶσα Ἑλληνικὴ καρδιά, ἡ δ' εὐλογία

τοῦ Θεοῦ θ' ἀκτινοβολῇ εἰς τὸ γαληνιαῖον μνημά του. Ἐν τῷ βίῳ, ἡ ἀφειδῆς καὶ μεγαλοπρεπὴς αὐτοῦ ἐλευθεριότης, ὁ ἄνευ ἐπιδείξεως τρόπος τῆς φιλανθρωπίας του εὐηργέτησε κόσμον ὀλόκληρον, καὶ μετὰ θάνατον ἡ Πατρίς, ἐλευθέρα καὶ δούλη, ἐνέγραψε τὸν **ΠΑΝΤΑΖΗΝ ΒΑΣΣΑΝΗΝ** εὐγνωμονοῦσα μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων τέκνων της, τὴν δὲ μνήμην του λατρευτὴν θὰ παραδώσῃ ἡ Ἱστορία τοῖς μεταγενεστέροις, ὡς παράδειγμα ἀληθοῦς πατριωτισμοῦ μετὰ σπανίας πρακτικῆς καὶ πεφωτισμένης νοημοσύνης θρασάαντος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πρόοδον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἡ εἰρήνη ἃς σκεπάσει τὸν τάφον τοῦ μεγαλοκάρδου πατριώτου. Καὶ ἐκεῖνο τὸ μέγα κληροδότημά του πρὸς Ἰδρυσιν Ναυτικῆς Σχολῆς καὶ τελείαν μόρφωσιν Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ, εἰς τ' ὅποιον πᾶς Ἑλληνα διαβλέπει ἐπιφοίτησιν εὐγενεστάτης καὶ ὑψηλοτάτης ιδέας, αὐτὴ ἡ ἡγεμονικὴ χορηγία του εἰς ἓν τμήμα ἐθνικῆς δυνάμεως, τμήμα γεμάτων ἀπὸ ἐλπίδας καὶ ἡρωϊσμοῦ, τὸ κληροδότημά του αὐτό, διὰ τὸν εἰκαζόμενον σκοπὸν, ὅστις τὸ ἐνέπνευσε, θὰ σελαγίξῃ πάντοτε μὲ ἀνέσπερον φῶς τὸ χῶμα ὅπου ἦσυχος, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου κοιμᾶται τὸν ἄγιον ὕπνον, ὁ **ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΒΑΣΣΑΝΗΣ**.

Φίλιππε κύριε Ἀρσένη,

Ἀπαντῶν εἰς τὴν φιλοφρονεστάτην ἐπιστολήν σου, δι' ἧς ζητεῖς, ὅπως καὶ ἐγὼ γράψω τι ἐν τῇ λαμπρᾷ «Ποικίλῃ Στοᾷ» σου, ἀποστέλλω σοι ἐκ τῆς «Συνταγματικῆς Ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας», τῆς ὑπὸ τοῦ Θαμᾶ Erskine May συγγραφείσης, ὅπ' ἐμοῦ δὲ πρὸ τίνος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταφρασθείσης, τὸ «περὶ τῆς Κοινοβουλευτικῆς ἐγγλωττίας» ἀνέκδοτον κεφάλαιον.

Πολλοὶ ἄλλοι ἀσχολίαι καὶ λόγοι ποικίλοι ἐκάλυψαν μέχρι τοῦδε τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρ' ἐμοῦ ἐπ' ἐσχάτων μεταφρασθέντος συγγράμματος τούτου, οὗτινος τὴν ἀξίαν πάντες ἀνέκαθεν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα διατρέλλοντες ἀνωμολόγησαν, ἀφοῦ εἰς πολλὰς γλώσσας ἔχει μεταφρασθῇ τὸ ἔργον. Ἀλλ' ἴσως ἡ διὰ τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» δημοσίευσίς τοῦ «περὶ τῆς Κοινοβουλευτικῆς ἐγγλωττίας» κεφαλαίου χρησιμεύσῃ ὡς ἀφορμὴ, ἵνα τολμήσω νὰ δημοσιεύσω ὅλον τὸ ἔργον καὶ τότε ἐμοὶ μὲν θέλει ὀφείλεσθαι ἡ μετάφρασις, σοὶ δὲ ἡ ἀφορμὴ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς.

Ἐν τῷ ἀποστελλομένῳ σοὶ λοιπὸν κεφαλαιῷ ὁ Ἄγγλος συγγραφεὺς ἔγραψε τὰς εἰκόνας ὡς ῥητόρων πολιτικῶν τῶν ἀνδρῶν, τῶν κυρίως ἐπὶ Γεωργίου τοῦ Γ' ἐν Ἀγγλίᾳ ἀκμασάντων. Ἐνθ' ὃ ἐν ταύταις θανυμάζομεν τὸν χρωστήρα τοῦ καλλιτέχνου, μελετώμεν ἅμα τὸν τε χαρακτήρα ὡς πολιτικῶν ῥητόρων πολιτικῶν ἀνδρῶν μεγίστων καὶ τὸ εἶδος τῆς ῥητορικῆς αὐτῶν. Διδασκόμεθα τὰς διαφορὰς τῆς παλαιότερας πολιτικῆς ῥητορικῆς πρὸς τὴν νεωτέραν, οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ μανθάνοντες ὅλων ἀντικοινοβουλευτικῶν λόγων ἐγένοντο πολλάνους ἐνοχοὶ ἄνδρες ἔξοχοι, ὡς ὁ λόγδος Chatham, ὁ Burke, ὁ Fox καὶ ἄλλοι, ἐπιεικестέρως πως διατιθέμεθα πρὸς διαπρεπεῖς παρ' ἡμῖν κοινοβουλευτικοὺς ῥήτορας, οὓς ἡ πολιτικὴ ἀντίθεσις καὶ ἡ ἐκ τοῦ λόγου θερμαινομένη ὁρμὴ καὶ τὸ ὑψούμενον πάθος ἄκοντας ἔστιν ὅτε παρέσταν καὶ ἐξώθησαν εἰς σφοδρότεραν τοῦ πρέποντος κατὰ τὴν ἀντιπάλῳ ἐπίθεσιν.

Ἀφίππων ἐν τούτοις νὰ ὁμιλήσῃ ἀντ' ἐμοῦ ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς καὶ πολιτικο-λόγος, παρακαλῶ νὰ δεχθῇς τὸν ἀσπασμόν μου. Ὁ φίλος σου

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΛΕΒΙΔΗΣ

